

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Березовська О.В.,

старший викладач кафедри ділової іноземної мови
та міжнародної комунікації,
Національний університет харчових технологій

Тригуб І.П.

старший викладач кафедри ділової іноземної мови
та міжнародної комунікації,
Національний університет харчових технологій

Стаття присвячена систематизації та аналізу різних форм моніторингу рівня знань студентів немовних вузів на заняттях з іноземної мови.

Ключові слова: письмовий контроль, тест, тестові завдання, рівень знань, мовленнєва компетенція.

Статья посвящена систематизации и анализу мониторинга уровня усвоенных знаний студентов неязыковых вузов на занятиях по иностранному языку.

Ключевые слова: письменный контроль, тест, тестовые задания, уровень знаний, языковая компетенция.

The article reveals the systematization and analysis of non-linguistic higher educational establishments students' level of knowledge monitoring.

Key words: written control, test, level of knowledge, speech competence.

Постановка проблеми. Контроль знань студентів є складовою частиною процесу навчання. Контроль - це співвідношення досягнутих результатів із запланованими цілями навчання. Перевірка знань студентів повинна надавати відомості не тільки про правильність чи неправильності кінцевого результату виконаної діяльності, але і про неї саму: чи відповідає форма дій даному етапу засвоєння. Правильно організований контроль навчальної діяльності студентів дозволяє викладачу оцінювати їх знання, уміння, навички, вчасно надати необхідну допомогу та досягати поставлених цілей

навчання. Усе це в сукупності створює сприятливі умови для розвитку пізнавальних здібностей студентів і активізації їх самостійної роботи на заняттях. Добре організований контроль дозволяє не тільки правильно оцінити рівень засвоєння студентами матеріалу, але й побачити свої власні досягнення і недоліки у методиці викладання. Отже, вибір форми контролю якості засвоєних знань є надзвичайно важливим.

Аналіз останніх досліджень. Обґрунтування багатьох принципів положень, які забезпечують розвиток інтересу студентів взагалі до вивчення іноземних мов можна знайти в працях, присвячених застосуванню проблемних підходів у навчанні (Махмутов М.І., Скаткін М.М.); необхідність формування особистісного ставлення до проблеми в процесі її вирішення при вивченні мови (Фурман А.В.); питанням контролю та оцінювання знань (Банкевич В.Л., Бернштейн М.С., Іванова Г.В., Кокота В.О., Красюк Н.І., Рись В.Л., Товма О.Л., Фоломкіна С.К., Юдис Г.Б.); методиці викладання іноземних мов (Вишневський О.І., Ніколаєва О.Ю.); вивченню писемного мовлення (Бім І.А., Шатілов С.Ф., Рогова Г.В., Гез Н.І., Рахманінова В.Н., Алгазіна М.М., Лімпан-Орлова Г.К., Львів Р.С., Політова Р.І.). Аналіз педагогічних і методичних праць вказує, що в багатьох з них, наприклад, Є.І.Петровського, М.О.Архангельського, Т.С.Панфілова, Г.І.Кузьміна, термін "перевірка знань студентів" ототожнюється чи замінюється терміном "контроль знань", у той же час, як перевірка є структурним елементом контролю.

Вступ. Контроль, перевірка і оцінка результатів навчання - це складові частини навчально-виховного процесу, без яких неможливо уявити педагогічну взаємодію між студентом та викладачем. Якщо контроль і перевірка побудовані правильно, вони сприяють своєчасному виявленню прогалин у знаннях і вміннях студентів, повторенню і систематизації матеріалу, встановленню рівня готовності до засвоєння нового матеріалу, формуванню вміння користуватися прийомами самоперевірки і самоконтролю. Щоб ці та інші завдання успішно розв'язувалися, розглянемо

функції контролю і перевірки знань, умінь та навичок студентів. Необхідно зауважити, що результати, контролю - це основа оцінки навчальних досягнень студентів, яка характеризує рівень оволодіння студентами знань, умінь і навичок. Поняття "моніторинг знань" студентів значно ширше, ніж поняття "перевірка". Перевірка знань вживається у вузькому значенні як методичний прийом у зв'язку з оцінкою результатів того чи іншого завдання, їй більше властиві навчальні функції. Моніторинг знань, зазвичай, спрямований на виявлення рівня засвоєння студентами вже вивченого матеріалу й проводиться систематично для оцінювання знань студентів. Оцінка знань студентів означає відношення від того, що учень знає, до того, що він повинен знати на даний момент навчання. Основні принципи контролю знань студентів - об'єктивність, систематичність і своєчасність, цілеспрямованість, тематичність. Об'єктивність - це правильне визначення знань, умінь і навичок студентів і оцінка цих знань. Тільки об'єктивна оцінка дає студентам глибоке моральне задоволення та є дієвим стимулюючим фактором у навчанні, має велике виховне значення. Систематичність, як принцип контролю полягає в регулярному виявленні знань, умінь і навичок, поєднуючись, з навчальним процесом та впливаючи на його хід. Цілеспрямованість встановлює визначений підхід до відбору матеріалу, який підлягає перевірці, згідно з вибором форм і методів перевірки та оцінювання знань, результатами навчання, врахуванням індивідуальних особливостей студентів. Принцип тематичності контролю забезпечується під час перевірки знань основних понять кожної теми, які мають бути засвоєні студентами. Студент засвоює матеріал не безперервним потоком, а певними частинами, які повинні бути ним осмислені після активного сприйняття, а потім систематизовані у його пам'яті. Якість запам'ятовування залежить від визначеної кількості повторення засвоєного матеріалу та його практичного застосування, Тільки після цих психологічних дій можна перевірити якість розуміння і запам'ятовування, переходити до вивчення наступної частини матеріалу. Принцип тематичності в системі контролю має велике значення,

оскільки виявлення рівня знань, частини матеріалу дає можливість викладачу керувати процесом засвоєння. У педагогічній практиці програмового навчання принцип тематичності використовується для вивчення нової інформації. Програмовий навчальний матеріал здійснюється за допомогою чіткого визначення його на невеликі дози і перевірки засвоєння кожної дози визначеним студентам. Поетапне формування знань і поетапна перевірка їх якості створюють благотворні умови для виділення самого суттєвого в навчальному матеріалі, звільнює від заучування зайвої інформації. Не слід ототожнювати принцип тематичності з регулярністю перевірки. Якщо перший сприяє концентрації уваги на чітко виражених питаннях програми, на конкретних розділах навчального матеріалу, то інший пов'язаний з рівномірною перевіркою в часі. Під час тематичного контролю здійснюється й необхідна рівномірність і достатня частота перевірки. Отже, принцип тематичності, направлений на виявлення, оцінку і результат навчальних досягнень студентів з визначених суттєвих питань теми, на встановлення зв'язків між темами, а також міжпредметних зв'язків. Його компонентами є: моніторинг, перевірка, оцінка і результат навчальних досягнень студентів. Складова частина контролю - це виявлення рівня знань, умінь і навичок студента на даному етапі навчання. Перевірка знань має забезпечити навчальні завдання. Вдале її використання дає необхідну інформацію для керівництва процесом навчання. Перевірка знань студентів несе в собі визначені дидактичні функції. Неправильно було б розглядати функції перевірки знань студентів ізольовано одну від одної.

Дослідження показує, що доцільно виділити наступні функції моніторингу: діагностичну, навчальну, виховну, розвиваючу, стимулюючу. При класифікації цих функцій контролю й оцінювання результатів навчальних досягнень студентів, ми враховуємо, що: 1) перевірка знань дає викладачу можливість визначити фактичний рівень знань студентів й контролювати ефективність методів і прийомів навчання; 2) перевірка знань є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. Отже, вона забезпечує навчальні і

виховні цілі; 3) обґрунтування викладачем відповідей під час перевірки знань розкриває студенту конкретні можливості підвищення результатів своїх навчальних досягнень. Основні функції контролю: А) діагностична функція - через визначену систему завдань викладач визначає можливості подальшої роботи кожного студента. Викладач діагностує ефективність методів і прийомів навчання, використаних ним. Б) Навчальна функція - спрямована на вироблення таких завдань для студентів, що сприяють узагальненню, поглибленню і систематизації знань, розвитку логічного мислення. Перевірка використовується для повторення, уточнення знань, підготовки студентів до сприйняття нового матеріалу. Майже на всіх заняттях перевірку знань можна організувати таким чином, аби вона виконувала навчальну функцію. У такий спосіб контролю і перевірки знань не тільки перевіряються, діагностуються знання окремих студентів, але й одночасно поглиблюються знання всіх студентів групи. Це активізує групу, сприяє вихованню уваги студентів, дає можливість викладачу оцінити результати навчальних досягнень більшої кількості студентів протягом всього заняття.

В залежності від специфіки організаційних форм розрізняють фронтальний, груповий, індивідуальний і комбінований контроль і самоконтроль. При фронтальній формі організації контролю на запитання вчителя по невеликому обсягу матеріалу короткі відповіді, звичайно з місця, дають багато студентів. Ця форма контролю дозволяє вдало поєднати перевірку з повторенням і закріпленням вивченого матеріалу. Викладач ставить питання, як правило, перед усією групою, щоб в обговоренні цих питань брали участь всі студенти. Кожен студент може доповнити, виправити, уточнити відповіді своїх однокласників, надати власні приклади і т.д. Дуже часто фронтальне опитування має вигляд бесіди. При фронтальному опитуванні за порівняно невеликий час удається здійснити перевірку знань у значної частини студентів групи. Однак при фронтальному контролі буває важко забезпечити докладність і всебічність перевірки кожного студента. Групова форма організації контролю використовується в тих випадках, коли виникає

необхідність перевірити підсумки навчальної роботи чи хід її виконання частиною студентів, що одержала певне колективне завдання. При цьому питання ставляться перед цією групою, у їхньому вирішенні беруть участь студенти, що працювали в складі даної групи. Індивідуальний контроль широко застосовується для визначення знань, умінь і навичок студентів. Контроль повинен стимулювати постійну роботу всіх студентів. При правильній організації індивідуальний контроль сприймається студентами як звичайний елемент навчального процесу і не викликає негативних емоцій. Індивідуальний контроль розрахований на перевірку під час уроку невеликої кількості студентів, він залежить від часу, що відводиться на перевірку, характеру й обсягу вивченого і підлягаючого перевірці матеріалу, рівня підготовки студентів. У комбінованій формі контролю досягається вдале сполучення індивідуального контролю з фронтальним і груповим. Самоконтроль студентів забезпечує функціонування внутрішнього зворотного зв'язку в процесі навчання, одержання інформації про повноту і якість вивчення програмного матеріалу, міцності сформованих умінь і навичок. Самоперевірка має велике психологічне значення, стимулює навчання.

Навчальна функція контролю і перевірки оцінювання результатів навчальних досягнень повинна здійснюватись також і під час виконання письмових робіт. Для успішного оволодіння навичками та вміннями іншомовного спілкування у різних сферах і на різну тематику потрібна інтенсивна практика в усному та писемному мовленні. Цей принцип передбачає, що найбільше часу на заняттях з іноземної мови відводять на тренування з іншомовним матеріалом і мовленнєву практику користування іноземною мовою у різних комунікативних ситуаціях. Враховуючи первинність усного мовлення і вторинність письмового, розуміємо, що всі мовні явища студенти опрацьовують спочатку усно, а потім - у письмовій формі. Тут виникає поняття контролю письма. Ефективним засобом організації контролю письма у навчанні іноземної мови є тестування. Тестовий контроль може

забезпечити успішну реалізацію мети і всіх функцій контролю, а також задовольнити вимоги, що висуваються до якості контролю. Основна відмінність тесту від традиційної контрольної роботи полягає у тому, що він завжди припускає вимірювання, і тому головна відмінна риса тесту - об'єктивність, що і гарантується вимірюванням. Тому оцінка, що виставляється за підсумками тестування, відрізняється більшою об'єктивністю і незалежністю від можливого суб'єктивізму викладача, ніж оцінка за виконання традиційної контрольної роботи, яка завжди суб'єктивна. Тестова методика особливо ефективна, коли завдання синтетичне, що дає змогу за короткий проміжок часу перевірити розуміння завдання. Також тест слід поєднувати із традиційними видами контролю.

Під категорію письмового контролю підпадають контрольні роботи, що мають вигляд різноманітних тестових завдань, письмові переклади та твори на задану тему. Спільною у письмовому контролі є форма виконання: студент виконує завдання письмово незалежно від того, чи робить позначки на бланку відповідей чи пише повністю на чистому аркуші. Усний контроль дуже спрощує процес оцінювання: у процесі мовлення або усного виконання вправ одразу перевіряються мовленнєві навички, мовна компетенція, домашня підготовка студента, оцінюється вивчений лексичний та граматичний матеріал. Цей вид контролю незамінний для поточної перевірки невеликої теми (бесіда, розповідь, спілкування за темою, виконання післятекстових вправ до тексту на розуміння тексту, переклад, безперекладне читання). Усний контроль для матеріалу великої теми або цілого семестру потребує багато часу і за перебігом опитування може набути вигляду екзамену. У випадку ж, коли слід перевірити знання цілої групи з 15 і більше студентів, викладач використовує письмову форму контролю. Письмовий контроль з іноземної мови може складатися з різних вправ на перевірку різних аспектів: лексики, граматики, орфографії, синтаксису. Контроль з професійної іноземної мови має бути наближеним до реальних умов: і продуктивні, і репродуктивні навички мають перевірятися за допомогою

автентичних матеріалів. Вправи мають розкривати здатність студента швидко перекладати фахові терміни, розшифровувати скорочення, знаходити відповідність термінів мови, що вивчається, міжнародним термінам, виявляти і перекладати конструкції фахового тексту з трансформацією у синтаксичні моделі рідної мови.

Слово «тест» в англійській мові означає «випробування, проба, експеримент, перевірка». Існують різні визначення поняття «тест» - від улюбленого виду контрольного завдання до набору завдань, які мають вигляд «множинного вибору». У зарубіжній практиці мовного тестування відмінності в трактуванні поняття test представляються як відмінності між поняттями «контрольна робота» взагалі як підстава оцінної думки і «контрольна робота», що припускає спеціально організовану перевірку знань, що цікавлять нас (знань, умінь, навичок) [7, 270]. У тестології (теорії і практиці тестування) виділяють різні види тестів:

- 1) за цільовими, функціональними і смисловими ознаками:
 - за метою застосування: констатуючі, діагностуючі, прогностичні;
 - за видом контролю: тести поточного, рубіжного, підсумкового, заключного контролю;
 - за об'єктом контролю: тести, спрямовані на вимірювання рівня засвоєння мовного матеріалу(навички); тести, спрямовані на вимірювання рівня сформованості мовленнєвих умінь);
 - за співвідношеннями з нормами чи критеріями: тести, орієнтовані на норми знань; тести, орієнтовані на критерій оцінки;
 - за статусом контролюючої програми: стандартизовані (тест, що пройшов апробацію на досить великій (600-1000 чоловік) кількості учасників тестування і який має стабільні і допустимі показники якості, а також специфікацію - паспорт з нормами, умовами та інструкціями для його багаторазового використання в процесі контролю за якістю знань); нестандартизовані тести (тести, складені самими викладачами для своїх студентів);

2) за формальними ознаками:

- за структурою та способом оформлення відповіді: вибіркові тести, тести з вільною конструйованою відповіддю;
- за характером вибірових відповідей: альтернативні тести, тести множинного, тести перехресного вибору;
- за гомогенністю завдань: тести на швидкість, на складність;
- за способом презентації мовленнєвого стимулу: тести з використанням технічних засобів навчання, тести без використання технічних засобів навчання;
- за використанням засобів оперативного машинного зв'язку: машинні, без машинні.

Тест, як правило, складається з двох частин - інформаційної та операційної.

Інформаційна частина має включати чітко і просто сформульовану інструкцію (що і як слід виконувати учаснику тестування). Бажано, щоб інструкція супроводжувалася прикладом виконання. Операційна частина тесту складається з певної кількості тестових завдань. Виконані тестові завдання потребують відповідної оцінки і визначення знань тестованого. Важливим є дотримання організаційної чіткості в проведенні тестового контролю. Тестові завдання дають змогу значно скоротити час очікування студентами оцінки після виконання завдання, що є дуже суттєвим фактором - як психологічним, так і виховним. Обов'язково слід робити аналіз результатів тестування. Отже, тест як система завдань специфічної форми і відповідного змісту є науково обґрунтованим інструментом оцінювання знань, умінь і навичок студентів, допомагає здійснювати індивідуальний контроль результатів навчання кожного з них, мобільно керувати навчально-виховним процесом.

Тестування в навчанні іноземної мови проводиться для виявлення: рівня досягнення в певному виді діяльності; здібностей до певного виду діяльності; труднощів в оволодінні тим або іншим видом діяльності і можливих способів їх подолання. Проте надмірне захоплення тестуванням без належного

критичного осмислення різних його аспектів може привести до недостатньо об'єктивної оцінки його учбової цінності і тим самим замість користі принести шкоду справі практичного викладання іноземної мови.

Висновки. Від правильної організації контролю залежить якість навчання. Систематичний контроль знань і умінь студентів - одна з основних умов підвищення якості навчання. Викладач у своїй роботі повинен використовувати не тільки загальноприйняті форми контролю, але і систематично винаходити, упроваджувати свої засоби. В результаті проведення нетрадиційних форм контролю знань і умінь розкриваються індивідуальні особливості студентів, підвищується рівень якості підготовки, що дозволяє вчасно усувати недоліки і прогалини в знаннях студентів.

Література:

1. Брейгина М.Е. О контроле базового уровня обученности. //Иностранные языки в школе. - №2 - 1991. – С. 11 – 18.
2. Володин М.В. Методика составления тестов. // Иностранные языки в школе. –1972.–№1. – С. 4-18.
3. Горчев А.Ю. Методика тестового контроля навыков устной речи. // Иностранные языки в школе. –1976.–№6.–С. 7 – 11.
4. Ляховицкий Н.В. Новый подход к проблеме контроля при изучении иностранных языков. // Иностранные языки в школе. –1978.– №6.– С.18-21
5. Поляков О.Г. О некоторых проблемах использования тестов как одного из средств контроля обучения школьников по иностранному языку. // Иностранные языки в школе - №2 - 1994. – С. 9 – 12.
6. Рабинович Ф.М. Контроль на уроке иностранного языка.// Иностранные языки в школе - №1. – 1987. – С. 2 – 8.
7. Рапопорт И.А. Прагматические тесты: сущность, специфика, перспектива. // Иностранные языки в школе - №2 - 1985. – С. 18 – 24.

